

השאלה בין-ספרייתית והמחקר האקדמי : ההבדלים בין חוקרים המשתמשים ואלה שאינם משתמשים בהשאלה בין-ספרייתית והגורמים המשפיעים על תוצאות משביעות רצון / לין פורת

האקלים המחקרי היום מאופיין בעיקר על ידי חיפוש מידע באינטרנט. חוקרים נוטים להיעזר באפשרות החיפוש החופשי באינטרנט בשלבים הראשוניים של המחקר בעיקר בשל פשטות החיפוש ובשל האפשרות לקבל תוצאות מהירות, לעומת השימוש במאגרים ספרייתיים ובמקורות מודפסים. עם זאת, הכמות הענקית של המידע הנגיש באינטרנט ובמאגרים הספרייתיים חושפת את החוקרים ליותר ויותר ציטוטים ותקצירים, אך לא בהכרח למסמכים עצמם. למרות הכמות ההולכת וגדלה של פרסומים הנגישים באופן חופשי דרך האינטרנט, יש עדיין דרישה מתמדת בספריות האקדמיות להשאלה בין-ספרייתית של פרטי מידע, עקב הגידול המתמיד במספר הפרסומים המדעים היוצאים לאור במהדורות מודפסות ואלקטרוניות, ובשל העובדה שלא ניתן למצוא אותם בספרייה אחת.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבדוק אם יש הבדלים בין החוקרים המשתמשים בהשאלה בין-ספרייתית ובין אלה שאינם משתמשים בשירות זה, והאם משתמשי השאלה בין-ספרייתית תופסים גורמים מסוימים כתורמים לשיעור רצונם מהפריטים שסופקו להם. שאלת המחקר הראשונה ביקשה לבדוק מהם ההבדלים בין משתמשי השאלה בין-ספרייתית ובין אלה שאינם משתמשים בשירות זה מבחינת הגורמים הבאים : א. תדירות שימוש בספרייה, ב. סגנון חיפוש המידע, ג. מאפייניהם הדמוגרפיים כולל גיל, מגדר ושפת אם, ד. הפרופיל האקדמי הכולל ותק, סטאטוס אקדמי (קביעות/קידום), רמת הפרודוקטיביות ותחום אקדמי עיקרי. שאלת המחקר השנייה ביקשה לבדוק עד כמה משפיעים גורמים מסוימים על מידת שביעות הרצון מהפריטים שסופקו להם באמצעות שירותי ההשאלה הבין-ספרייתית לפי הגורמים הבאים : א. עיון במקורות מידע משניים, ב. בחירת כותרים אינפורמטיביים או אינדוקטיביים (המצביעים על כוונת במחקר או תוצאותיו), ג. התייעצות עם ספרני יעץ, ד. קבלת פרסומים בזמן.

המחקר השתמש בסקר בשאלון אינטרנטי שחובר במיוחד עבור מחקר זה, ונשלח בדואר אלקטרוני למדגם של סגל ודוקטורנטים בשני מוסדות מחקר שונים. באוניברסיטת חיפה הופצו 330 שאלונים, ובטכניון הופצו 1090 שאלונים, שהביאו לשיעור של הענות של 37% באוניברסיטה ולשיעור של 18% בטכניון. שני הממצאים המשמעותיים של המחקר היו :

- א. הפרופיל של המשתמש בשירותי השאלה בין-ספרייתית הוא פרופיל של חוקר במדעי הרוח, המשתמש ברוב שירותי הספרייה בתדירות גבוהה, בעל סגנון חיפוש מידע מעמיק, בעל ותק במוסד ופרודוקטיבי יותר מהמוצע.
- ב. משתמשי השאלה בין-ספרייתית שסברו שקריאת מקורות משניים והתייעצות עם ספרני יעץ לפני ביצוע הזמנת השאלה בין-ספרייתית הם גורמים מועילים ומשפיעים על שביעות רצונם,

דיווחו על כך שהפרסומים שסופקו להם באמצעות שירותי השאלה הבין-ספריייתית עברו את ציפיותיהם מבחינת הרלוונטיות, ובסופו של דבר תרמו להם ושולבו במחקריהם.

בנוסף, המחקר גילה שישנן סיבות נוספות לאי-שימוש בהשאלה בין-ספריייתית מעבר לסיבות הידועות כגון חוסר מודעות ועלות: א. חוקרים במדעים ציינו שרוב הפרסומים הדרושים להם נמצאים באופן חופשי באינטרנט, דבר שהפך את הספריות ואת שירותי ההשאלה הבין-ספריייתית למיותרים בעיניהם. ב. במדעי הרוח היו חוקרים שהעדיפו לקנות ספרים בתקציבם הפרטי, ורק כאשר לא ניתן לקנות ספרים מסוימים, להזמין באמצעות שירותי השאלה בין-ספריייתית.

הממצאים של המחקר הנוכחי תורמים להבנה של פרופיל משתמשי ההשאלה הבין-ספריייתית לעומת אלה שאינם משתמשים בשירות זה. בנוסף, המחקר מצביע על הגורמים הנתפסים על ידי משתמשי השאלה בין-ספריייתית כמועילים בהשגת תוצאות משביעות רצון. יישום ממצאים אלה בספריות אקדמיות יכול לעזור לספרנים לזהות משתמשי השאלה בין-ספריייתית פוטנציאליים ולעודד אותם להשתמש בשירות. כמו כן, מודעות הספרנים לחשיבות השימוש בכלים ביבליוגרפיים והתייעצות בספרני יעץ לפני ביצוע ההזמנות השאלה בין-ספריייתית יכולה להביא לשימוש רב יותר בכלים אלה בשלב ההתלבטות.

למרות תחזיות פסימיות לגבי עתיד השאלה בין-ספריייתית בספריות בשל השימוש הרחב בפרסומים אלקטרוניים באקדמיה, מחקר זה מראה ששירותי השאלה בין-ספריייתית אינם עומדים להיעלם בעתיד הקרוב. אומנם בתחום המדעים קיימת ירידה בביקוש למאמרים מספריות אחרות, אבל במדעי הרוח יש עליה בדרישה לספרים אזוטריים בשפות שונות שקשה להשיגם בלי ידע וניסיון מקצועי של ספרני השאלה בין-ספריייתית. עיקר חשיבותו של מחקר זה הוא בתרומתו להכרה בשירות ההשאלה הבין-ספריייתית. עיקר חשיבותו של מחקר זה הוא בתרומתו להכרה בשירות ההשאלה הבין-ספריייתית כשירות ספרייתי חיוני לחוקרים רציניים.

מס' המיון בספרייה:

025.62 POR i

מס' מערכת בספרייה:

1151839